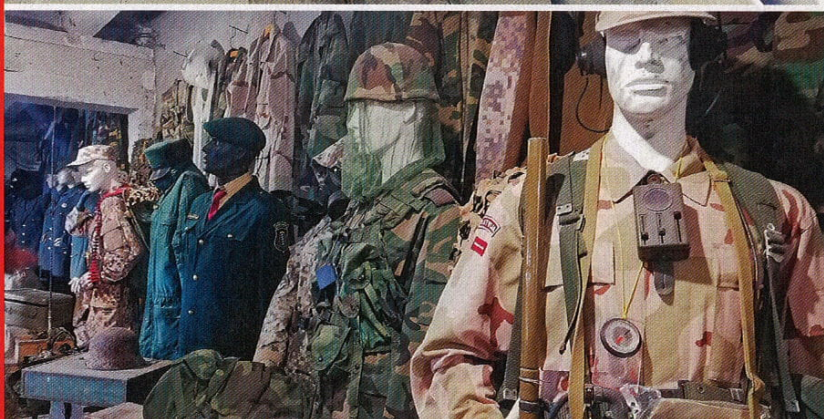

Kur meklēt visslepenāko padomju armijas objektu

Lai gan nekad īpaši neesmu aizrāvusies ar kara tēmu, kādā skaistā septembra dienā labprāt pieņēmu uzaicinājumu doties uz Kurzemi aplūkot vietas, kas tā vai citādi saistītas ar militāro mantojumu. Tas ir visai plašs: armijai piederējušās ēkas visdažādākajā stāvoklī, ierakumi un bunkuri, uguns torņi u.c. Šādu objektu ir daudz, jo Latvijai pāri gājis gan Pirmais, gan Otrais pasaules karš; daudzviet darbojusies visai plaša nacionālo partizānu kustība, savukārt līdz 1991. gadam lielā daļā Latvijas atradās padomju armijas daļas. Un, lai gan lieliskā tūrisma un vides eksperta Jura Smajlinska un viņa kolēģes, Kurzemes plānošanas reģiona projekta «Militārais mantojums» vadītājas Janas Kalves vadībā iepazīstam vien dažus objektus, šajā patiešām interesantajā vēstures lappusē ir gūts plašs un izsmelošs ieskats.

Ieraugot Aivara Ormana savāktu apjomīgo **vēsturisko un militāro priekšmetu kolekciju**, kas apskatāma Mundigciemā, bijušajā kolhoza šķūnī, atliek vien iesaukties: «Kā tikai te visa nav!» Dažādu armiju formastērpi, karodziņi no zemūdenēm, šāviņu kastes, vējlukturi...

150 objektu un četri vēstures posmi

Pa ceļam uz pirmo apskates vietu Juris Smajlinskis atgādina, ka pērn sadarbībā ar Igauniju programmas «Military heritage tourism»

(«Militārā mantojuma tūrisms») ietvaros tikusi izdota jauna ceļojumu karte, kurā ietverti vairāk nekā 150 visdažādāko apskates objektu: bijušo

kauju vietas, ierakumi un mežabrāļu bunkuri, ēkas, kurās saimniekojusi padomju armija, bijušie militārie objekti utt. Katra apskates vieta

ir saistīta ar kādu noteiktu vēstures posmu: Pirmais pasaules karš / Neatkarības karš (1914–1920), Otrais pasaules karš (1939–1945), nacionālā partizānu kustība (mēžabrāļi; 1944–1957) un padomju okupācija un neatkarības atjaunošana (1945–1991).

Lielā daļā militāro objektu meklējami Kurzemes piekrastē, un īpaši daudz to saglabāties kopš padomju armijas laikiem, kad šajā teritorijā varēja iekļūt vien ar īpašām caurlaidēm, jo padomju robezsargi citīgi uzraudzīja, lai neviens neiedomātos, piemēram, aizmukt pa jūru vai ielavīties padomju valstī. No tiem laikiem saglabāties arī daudz interesantu stāstu, kas labi raksturo toreizējo situāciju: piemēram, kad 60. vai 70. gados Kolkas vidusskolas audzēkņi pēc izlaiduma vēlējušies aiziet līdz jūrai, viņiem atļauja tikusi dota (atcerēsimies, ka toreiz pie jūras vietējos iedzīvotājus principā nelaida), taču bērniem bija jāiet kolonnā, kuru no abām pusēm sargāja līdz zobiem bruņoti robezsargi...

Mundigciema nezināmā pērle

Pēc dažu stundu brauciena esam sasnieguši Talsu paugurainē meklējamo nelielo Mundigciemu, kur atrodas patiešām īsta pērle – Aivara Ormaņa veidotā vēsturiskā kolekcija, kurā apkopotas dažādu periodu un valstu militārās formas, spectērpi, kamuflāžas, sakaru ierīces, sadzīves priekšmeti, aizsarglīdzekļi u.c., kas pārsvarā attiecināmi uz abiem pasaules kariem, padomju armijas un neatkarīgās Latvijas atjaunošanas periodiem. Kolekcija, kuras aizsākumi meklējami 2000. gadu sākumā, izvietota kādreizējā kolhoza šķūnī, un tās saimnieks, lai gan mazliet apmulsis no viņam pievērstās uzmanības, laipni aicina apskatīt un labprāt arī šo to pastāsta.

Taujāts, kā viņš ticis pie daudzajiem un labi saglabātajiem eksponātiem, Aivars atteic, ka kolekcija intensīvā darbā savākta apmēram pusotra gada laikā un lielākā daļa lietu atrasta Talsu novadā ar paziņu un draugu palīdzību. «Patiešām apbrīnoju

Apmeklēšanas vērts ir atjaunotais Ventspils Krasta aizsardzības baterijas ugunskorģēšanas tornis. Uz stendiem izlasāma izsmiejoša informācija par šo objektu, un no tā augšējās platformas paveras skaists skats uz Dižjūru.

Kad 60. vai 70. gados Kolkas vidusskolas audzēkņi pēc izlaiduma vēlējušies aiziet līdz jūrai, bērniem bija jāiet kolonnā, kuru no abām pusēm sargāja līdz zobiem bruņoti robezsargi...

netirgoju tālāk. Atbildēju, ka to nedarišu, jo – kāda tad man būtu jēga veidot savu kolekciju? Ja vāc, tad vāc visu,» viņš smaida. Starp citu, to, ka viņam ir šāda kolekcija, lielākā daļa Mundigciema iedzīvotāju uzzinājuši tikai pērn, jo līdz šim priekšmetus Aivars vācis savam priekam un citiem par to nemaz nav stāstījis. «Nu jau tagad ziņa ir aizgājusi, tā ka cilvēki var braukt ciemos,» izrādot savu bagātību, aicina kolekcionārs.

No sarunu izsekošanas...

Uz brīdi iegriežoties Ventspilī, uzskāpjām nesen atjaunotajā Ventspils Krasta aizsardzības baterijas ugunskorģēšanas tornī, no kura paveras krāšņs skats uz Dižjūru, lai pēc tam dotos uz Irbenes radiolokatoru jeb Ventspils Starptautisko radioastronomiju centru. Šeit reiz jau esmu bijusi – šķiet, pirms gadiem desmit, un toreiz apkalpojošais personāls

turpinājums ➤

Kopš padomju armijas aiziešanas Kolkasrags – vieta, kur Dižjūra satiekas ar Rīgas līci, – ir brīvi pieejams ikvienam, taču arī šī vieta reiz bija slēgtā teritorija, kuru apsargāja padomju robezsargi. Par tiem laikiem ir saglabājusies dažādi stāsti, un plaša informācija izlasāma arī uz informācijas stenda, tostarp – arī liebiešu valodā.

cilvēkus, kas vēl aizvien kaut ko tādu glabā!» viņš spriež un atzīst, ka to, cik kolekcijā īsti ir priekšmetu, patiesībā nemaz pats nezina. «Parasti jau man savas glabātās lietas to iepriekšējie īpašnieki atdeva diezgan labprāt, vienīgi daudzi baidījās, ka es tos priekšmetus

Irbenes radiolokatora teritorijā var apmeklēt muzeju un tuvplānā aplūkot **vienu no radioantēnām**, lai iepazītos ar šīs vietas vēsturi.

Pēc renovācijas **paraboliskā antena RT-32** (tā ir lielākā Ziemeļeiropā un astotā lielākā pasaulē) vienlaikus ar 15 citiem radioastronomijas centriem visā pasaulē pēta kosmosa signālus un dažādus debess ķermeņus. Apskatīt šo savulaik ļoti slepeno padomju armijas objektu tagad var tikai gida pavadībā, un viņi neskopojas ar interesantiem stāstiem.

Vistālākie signāli, ko saņem Irbene, nākuši no Gulbja zvaigznāja, kas atrodas 500 miljonu gaismas gadu attālumā no Zemes.

maniem drosmīgākiem kolēģiem jāva ne tikai uzkāpt līdz lielajai antenai (tā atradās horizontālā jeb miera stāvoklī), bet arī pa to mazliet pastaigāt. Tagad, pēc rekonstrukcijas, kad radioteleskops tiek izmantots zinātniskajiem nolūkiem, pētot norises kosmosā, nekas tāds vairs nav iespējams, un pa bijušā slepenā padomju armijas objekta «Zvaigznīte» teritoriju iespējams pārvietoties tikai gida pavadībā.

Tā nu apskatām gan ēku, virs kuras kādreiz atradās mazā 10 metru diametra antena, gan ierīces, kas saglabājušas kopš padomju armijas laikiem. Gids atgādina, ka bijusi kosmiskās izlūkošanas stacija, kas celta 60. un 70. gados, tolaik nodarbojusies ar izlūkošanu (jo vārds «spiegot» tolaik, kā zināms, attiecās tikai uz

...līdz kosmisko objektu izpētei

Tagad, pēc renovācijas, abas paraboliskās antenas RT-32 (tā ir lielākā Ziemeļeiropā un astotā lielākā pasaulē) un RT-16 vienlaikus ar 15 citiem radioastronomijas centriem visā pasaulē pēta kosmosa signālus un dažādus debess ķermeņus. Dienā, kad viesojāties Irbenē, tika veikti Saules novērojumi; taču nav izslēgts, ka reizēm varētu būt saņemti signāli no kāda NLO; savukārt vistālākie signāli, ko saņem Irbene, nākuši no Gulbja zvaigznāja, kas atrodas 500 miljonu gaismas gadu attālumā no Zemes.

Kāds no radiolokatora darbiniekiem, uzzinot, ka daļa grupas līdz lielajai antenai nav tikusi, piedāvā līdz tai aizbraukt ar autobusu, jo gājiens pa 700 metru garo pazemes tuneli aizņemtu pārāk daudz laika. Braucot uzzinām, ka ar abām antenām visu varot draudzīgi sarunāt, lai gan, «būdamas sievietes, tās dažkārt tomēr iespītējas, turklāt, ja viņas kaut ko nedara, tātad tobrīd tas nav vajadzīgs»; arī to, ka vistrakāk esot strādāt ar skolēnu grupām, jo viņus nekas īsti neinteresē, savukārt ar pieaugušajiem cilvēkiem varot apspriest gan to, kas īsti bija «lielais sprādziens», gan citus interesantus jautājumus.

Tikmēr ir sarūpēts arī aizraujošs priekšnesums, jo kāds no radiolokatora darbiniekiem gan veikli nodemonstrē, cik ātri iespējams lielo antenu pagriezt vajadzīgajā virzienā, gan iedarbina sirēnu (ar tās palīdzību tiek brīdināti darbinieki, kas tobrīd atrodas pie vai uz antenas). «Arī mani šādi ir mēģinājuši nopurināt lejā, bet nekas viņiem nav izdevies,» pēc tam puisis smejas un piebilst, ka pārējie radioastronomijas centri, ar kuriem kopā tiek veikti pētījumi, par šo novirzi neko neuzzināšot.

Ja vēlaties izbaudīt zelta rudenī un uzzināt vairāk par šo Latvijas vēstures lappusi, noteikti ir vērts ielūkoties projekta «Militārais mantojums» kartē (var vienkārši «Google» ierakstīt vārds «militārais mantojums») un doties ceļā. Būs interesanti! **VB**